

57
НЗ4

АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
НАУКОВО-ПРИРОДОЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Том VII

ВИДАВНИЦТВО АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
КИЇВ — 1959

ЗООЛОГІЯ

НОВІ ДАНІ ПРО ДЕЯКИХ КОМАХ-ШКІДНИКІВ
ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Я. В. Брицький, В. І. Здун

Введення в сільське господарство культури нових рослин, а також розширення районів вирощування старих цінних культур ставлять на порядку денному розв'язання питання про можливість появи нових комах-шкідників. Треба особливо підкреслити, що ентомофауна західних областей УРСР ще недостатньо вивчена, не визначені також райони поширення окремих комах-фітофагів. Тимчасом такі відомості необхідні для організації ефективної боротьби з шкідливими видами. Наведені у літературі списки комах-шкідників сільськогосподарських рослин для цієї частини України неповні і потребують уточнення.

За даними Хржановського (1927), Красуцького (1929, 1930), Кунце (1936) та інших авторів, до останнього часу вважалось, що цукрові буряки на Львівщині пошкоджують лише три види довгоносиків: сірий буряковий довгоносик (*Tanymecus palliatus* F.), чортополоховий довгоносик (*Cleonus piger* Scop.) і люцерновий довгоносик (*Otiorrhynchus ligustici* L.). Щодо інших видів довгоносиків у працях зазначених авторів немає ніякої згадки. Разом з тим обстеження, проведені нами в травні 1954 р. на чорноземних і сірих опідзолених ґрунтах у західних районах Львівської області, показали, що, крім згаданих видів, цукрові буряки пошкоджують звичайний буряковий довгоносик (*Bothynoderus punctiventris* Germ.), смугастий довгоносик (*Chromoderus fasciatus* Müll.), довгоносик ліофлеус (*Liophloeus tessellatus* Müll.). За даними Кунце (1936), звичайний буряковий довгоносик був відомий у Прикарпатті в околицях м. Коломиї, а поодинокі екземпляри його зустрічались біля м. Ровно. Тепер цей вид був виявлений нами у Винниківському районі Львівської області.

Чисельність звичайного і сірого бурякових, чортополохового і смугастого довгоносиків, а також довгоносика ліофлеуса була незначна, внаслідок чого особливої небезпеки для цукрових буря-

ків вони не являли. Єдиним небезпечним для цієї культури видом виявився люцерновий довгоносик.

При обкопуванні плантації цукрових буряків захисними крайовими канавками вже через 2—3 год. після того, як канавки були викопані, в них на 1 пог. м налічувалось по одному — чотири люцернових довгоносики. Через тиждень після викопання крайових канавок з ловчими колодязями в останніх було вже стільки люцернових довгоносиків, що вони утворили шар товщиною 15—25 см. В цій масі шкідників зустрічались окремі екземпляри сірого бурякового і чортополохового довгоносиків.

Відзначено також, що люцерновий довгоносик наповзав у крайові канавки з боку посівів зернових, пасовищ, однорічних парів, перелогових ділянок, які безпосередньо або через польові дороги межували з плантаціями цукрових буряків. Довгоносиків майже зовсім не було в крайових канавках у місцях, де плантації прилягали до залисних луків. На самих плантаціях цукрових буряків люцерновий довгоносик зустрічався дуже рідко (1 екз. на 10—20 м²).

Виявлення в останній час великої кількості люцернових довгоносиків свідчить про те, що цей шкідник в умовах обстежених районів може завдати великої шкоди плантаціям цукрових буряків.

З метою усунення небезпеки пошкодження посівів цукрових буряків довгоносиками при складанні прогнозів на залягання в ґрунті личинкових стадій комах-шкідників сільськогосподарських рослин особливу увагу треба приділяти личинкам люцернового довгоносика.

Найефективнішим методом боротьби з люцерновим довгоносиком виявився механічний. Обкопування бурякових плантацій крайовими канавками (ще до появи сходів) забезпечує їх від шкідника. Люцерновий довгоносик має недорозвинені крила і тому не літає. Переповзаючи з суміжних полів на плантації, довгоносики цього виду падають у крайові канавки і скупчуються у ловчих колодязях. Дуже важливо, щоб розміри канавки і відстань між ловчими колодязями в ній цілком відповідали вимогам інструкції.

ЛІТЕРАТУРА

- Иванов С. П., Белановский И. Д., Ефименко М. С., и др., Руководство к обследованию вредной энтомофауны почвы, Киев—Полтава, 1937.
Петруха О. И., Жетвин Д. П., Житкевич Е. Н. и др. Вредители и болезни сахарной свеклы, Сельхозгиз, 1952.
Chrzanowski A., Szkodniki i choroby buraków cukrowych w Polsce, Ku upamiętnieniu stulecia cukrownictwa polskiego, Warszawa, 1927.
Krasucki A., Szkodniki owadzie na plantacjach buraków cukrowych w połudn.-wsch. Polsce w latach 1921—1928, Polskie pismo entologiczne, t. VII, zesz. 1-4, Lwów, 1929.
Krasucki A., Szkodniki owadzie na plantacjach buraków cukrowych w połudn.-wsch. Polsce w roku 1929, Polskie pismo entomologiczne, t. VIII, zesz. 1-4, Lwów, 1930.

Kuntze R., Krytyczny przegląd szkodników z rzędu chrząszczy zarejestrowanych w Polsce w latach 1919—1933, Rocznik ochrony roślin, t. III, zesz. 2, Warszawa, 1936.

Smulikowski R., Otiorrhynchus (Col.), Polskie pismo entomologiczne, t. II, zesz. 3, Lwów, 1923.

НОВЫЕ ДАННЫЕ О НЕКОТОРЫХ НАСЕКОМЫХ — ВРЕДИТЕЛЯХ САХАРНОЙ СВЕКЛЫ ЛЬВОВСКОЙ ОБЛАСТИ

Я. В. Брицкий, В. И. Здун

Резюме

До последнего времени считалось, что одним из наиболее распространенных и опасных вредителей сахарной свеклы в западных областях Украины является серый свекловичный долгоносик (*Tanymecus palliatus* F.).

Исследования, проведенные авторами в мае 1954 г., показали, что на черноземах и серых оподзоленных почвах некоторых районов Львовской области люцерновый долгоносик (*Otiorrhynchus ligustici* L.) представляет особую опасность для сахарной свеклы, тогда как серый свекловичный долгоносик попадает в незначительном количестве.

Массовость появления люцернового долгоносика указывает на то, что он в исследованных районах является вредителем, снижающим урожайность сахарной свеклы.

В заключение как метод борьбы с люцерновым долгоносиком рекомендуется вылавливание вредителей в краевых канавках.

NEW DATA ON CERTAIN INSECT PESTS OF SUGAR BEETS IN LVOV REGION

Y. V. Britsky and V. I. Zdun

Summary

Investigations conducted in May 1954, showed that *Tanymecus palliatus* F. occurs in slight numbers on the chernozom and grey podzolised soils of certain districts of Lvov region. Another insect — *Otiorrhynchus ligustici* L. — is particularly dangerous for the sugar beet crop here, sometimes (for instance in 1954) occurring in large numbers.

Since *Otiorrhynchus ligustici* L. develops chiefly on alfalfa and various grasses, the authors recommend autumnal excavations in order to compose a forecast of its mass appearance. The correct forecast of the appearance of the pest is essential for the organization of effective methods of fighting it.

In conclusion the method of catching the insect in marginal gutters is recommended as a method of fighting *Otiorrhynchus ligustici* L.

ЗООЛОГІЯ

НАРИС ОРНИТОФАУНИ РАДЯНСЬКИХ КАРПАТ*

Ф. І. Страутман

Фауну птахів Східних Карпат вивчали Завадський (1840), Водзицький (1851), Петруський (1840), а в останні десятиліття — О. О. Грабар (1931, 1941), Фрідріхевич (1935), Дунаєвський (1935), О. Мацілінський (1938), О. Б. Кістяківський (1950), Л. А. Портенко (1950), Ф. І. Страутман (1954).

В результаті проведених досліджень і аналізу зібраних матеріалів, особливо колекцій, що налічують тисячі шкурок, опубліковано немало цікавих праць, присвячених авіфауні гірської країни.

Особливості фауни птахів Карпат визначаються рядом причин. Серед них важливу роль відіграють: географічне положення Карпат, які зазнають впливу атлантичних і азорських циклонів, наявність Паннонської низовини біля південних передгір'їв і Волино-Подільського плато, яке обмежує гори з півночі і північного сходу. Велике значення має і та обставина, що, не будучи високими, Карпати в значній мірі вкриті лісами, які на південних і південно-західних схилах представлені гірськими бучинами, на північних і північно-східних — мішаними лісами, а на вододілі — гірською ялиново-смерековою тайгою. Вершини гір вкриті субальпійськими луками при наявності на багатьох вершинах пояса криволісся.

Не менш характерною для Радянських Карпат (що справляє прямий вплив на авіфауну гір) є досить розгалужена гідрологічна система. Річкові долини верхів'їв і правих приток Дністра, Пруту, Черемошу прорізають північні і північно-східні схили, а верхів'я і праві притоки Тиси — південні і південно-західні схили Радянських Карпат.

Визнаючи і підкреслюючи певну специфічність фауни птахів Радянських Карпат, що виявляється в наявності комплексу гірських

* Доповідь прочитана на виїзній сесії Відділу біологічних наук АН УРСР у Львові 14 жовтня 1956 р.

ЗМІСТ

Палеонтологія

П. П. Балабай, До вивчення птераспид нижнього девону Поділля. Повідомлення I	3
С. І. Пастернак, С. П. Коцюбинський, Велетенський амоніт <i>Parapuzosia daubréei</i> Grossouvre з Волино-Подільської плити	22
С. П. Коцюбинський, <i>Inoceramus lamellatus</i> sp. n. з верхньотуронських відкладів Волино-Подільської плити	27
К. А. Татаринов, Знахідки часничниць (<i>Pelobatidae, Amphibia</i>) у четвертинних відкладах західного Поділля	32
С. І. Пастернак, Палеонтологічні колекції науково-природознавчого музею АН УРСР	36

Зоологія

Ф. І. Страутман, Зміни в орнітофауні західних областей України в ХХ ст.	42
К. А. Татаринов, Результати вивчення теріофауни західних областей України вітчизняними зоологами	49
О. П. Кулаківська, В. М. Івасик, Зараженість коропів паразитами в ставках з різним водопостачанням	63
О. П. Кулаківська, Матеріали до фауни паразитів риб водойм західних областей України	69
І. К. Загайкевич, До вивчення кормових зв'язків шкідливих лісових комах	78
Я. В. Брицький, В. І. Здун, Нові дані про деяких комах-шкідників цукрових буряків Львівської області	84
Ф. І. Страутман, Нарис орнітофауни Радянських Карпат	87
І. І. Турянін, До фауни гамазових кліщів Закарпатської області УРСР	93

Ботаніка

В. М. Мельничук, Огляд родів <i>Grimmia</i> та <i>Dryopteris</i> бріофлори УРСР	97
К. А. Малиновський, Структурні і флористичні зв'язки деяких фітоценозів субальпійського пояса Українських Карпат і питання їх генезису	116
Т. К. Зеленчук, Запаси насіння в ґрунті пасовищ Дублянської долини в околицях Львова	123

СОДЕРЖАНИЕ

Палеонтология

П. П. Балабай, К изучению птераспид нижнего девона Подолии. Сообщение I	20
С. И. Пастернак, С. П. Коцюбинский, Гигантский аммонит <i>Parapuzosia daubréei</i> Grossouvre с Волино-Подольской плиты	26
С. П. Коцюбинский, <i>Inoceramus lamellatus</i> sp. n. из верхнетуронских отложений Волино-Подольской плиты	30
К. А. Татаринов, Находки чеснотниц (<i>Pelobatidae, Amphibia</i>) в четвертичных отложениях западной Подолии	35
С. И. Пастернак, Палеонтологические коллекции Научно-природоведческого музея АН УССР	40

Зоология

Ф. И. Страутман, Изменения в орнитофауне западных областей Украины в ХХ ст.	48
К. А. Татаринов, Результаты изучения териофауны западных областей Украины отечественными зоологами	61
О. П. Кулаковская, В. М. Ивасик, Зараженность карпов паразитами в прудах с различным водоснабжением	68
О. П. Кулаковская, Материалы к фауне паразитов рыб водоемов западных областей Украины	76
И. К. Загайкевич, К изучению кормовых связей вредных лесных насекомых	82
Я. В. Брицкий, В. И. Здун, Новые данные о некоторых насекомых — вредителях сахарной свеклы Львовской области	86
Ф. И. Страутман, Очерк орнитофауны Советских Карпат	92
И. Туряннин, К фауне гамазовых клещей Закарпатской области УССР	96

Ботаника

В. М. Мельничук, Обзор родов <i>Grimmia</i> и <i>Dryopteris</i> бриофлоры УССР	115
К. А. Малиновский, Структурные и флористические связи некоторых фитоценозов субальпийского пояса Украинских Карпат и вопросы их генезиса	121
Т. К. Зеленчук, Запасы семян в почве пастбищ Дублянской долины в окрестностях Львова	131